

AİHM YALÇINKAYA VE YASAK KARARLARI IŞIĞINDA TÜRK CEZA KANUNU MADDE 314 KAPSAMINDA FETÖ/PDY YARGILAMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

*An Assessment of FETÖ/PDY Prosecutions Under Article 314 of the Turkish Criminal Code
in the Light of the ECtHR's Yalçinkaya and Yasak Judgments*

Av. Kadri İNCE

GİRİŞ

Türk ceza hukukunda örgütlü suçluluk, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 220. maddesinde düzenlenen genel suç örgütü ile aynı kanunun 314. maddesinde düzenlenen silahlı örgüt suçu ekseninde şekillenmektedir. Tarafımızdan daha önce yapılan bir çalışmada, bu iki düzenleme arasındaki genel-özel norm ilişkisi ile silahlı terör örgütü kavramının pozitif hukuk ve doktrin ışığında değerlendirilmesi etraflıca ele alınmıştır.¹ Söz konusu çalışmada altı çizilen temel hususlardan biri, suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçunun -ve dolayısıyla onun nitelikli görünümü olan silahlı terör örgütü üyeliği suçunun- doğrudan kastla işlenebilen bir suç olması; failerin suçun maddi unsurları yanında manevi unsurunu da bilerek ve isteyerek gerçekleştirmesinin aranmasıdır.

Ne var ki söz konusu çalışmanın yayımlandığı 2020 yılından bu yana geçen sürede, özellikle 15 Temmuz 2016 darbe girişiminin ardından 'FETÖ/PDY' olarak adlandırılan yapıya yönelik kovuşturmaların yarattığı pratik, TCK m.314'ün uygulanmasını klasik dogmatikğin oldukça uzağına taşımıştır. Türkiye genelinde bir milyonu aşkın kişi hakkında soruşturma yürütülmüş; on binlerce kişi, kişisel cep telefonunda ByLock adı verilen şifreli mesajlaşma uygulamasının kullanılmasına dair tespit, Bank Asya'da hesap sahibi olunması ya da yapıyla irtibatlı kabul edilen bir sendika veya derneğe üye olunması gibi olgular gerekçesiyle silahlı terör örgütü üyeliğinden cezalandırılmıştır. Bu uygulama, suçun unsurlarına ilişkin bireyselleştirilmiş bir değerlendirme yapılmaksızın, neredeyse otomatik bir suç karinesi yaratacak biçimde işletilmiştir.

¹İnce, Kadri, *Türk Ceza Hukuku'nda Örgütlü Suçluluk ve Silahlı Terör Örgütü*, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (ERÜHFD), C. XV, S. 1, 2020, s. 241-269.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, uzun süre boyunca Türkiye aleyhine açılan FETÖ/PDY temelli başvurularda esasa girmeksizin yalnızca tutukluluk ihlalleri saptamakla yetinmişti. Ancak 26 Eylül 2023 tarihinde Büyük Daire halinde verdiği *Yüksel Yalçinkaya/Türkiye* kararıyla bu çizgiyi köklü biçimde değiştirmiş; başvurucunun mahkûmiyetinin İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi'nin (İHAS) 6. (adil yargılanma hakkı), 7. (kanunsuz suç ve ceza olmaz ilkesi) ve 11. (toplantı ve dernek kurma özgürlüğü) maddelerini ihlal ettiğine hükmetmiştir.² Mahkeme aynı kararda, tespit edilen ihlalin münferit olmadığını, sistemik nitelikte olduğunu ve önünde benzer mahiyette 8.000'i aşkın başvurunun beklediğini açıkça ifade etmiştir. Yaklaşık iki buçuk yıl sonra, 5 Mayıs 2026 tarihinde Büyük Daire bu kez *Şaban Yasak/Türkiye* davasında, daha önce Daire'nin oy birliğiyle verdiği 'ihlal yoktur' yönündeki kararı bozarak, Yalçinkaya çizgisinin manevi unsur (mens rea) ekseninde derinleşmesini sağlamış; ayrıca tutulduğu cezaevi koşullarına ilişkin İHAS m.3 yönünden de ayrı bir ihlal tespiti yapmıştır.³

Bu makalenin amacı, söz konusu iki kararı TCK m.314 dogmatığı çerçevesinde inceleyerek, Türkiye'deki güncel FETÖ/PDY yargılamalarının ve özellikle yargılamanın yenilenmesi süreçlerinin AİHS standartlarına uyumu meselesini akademik ve pozitif hukuk düzleminde tartışmaya açmaktır. Çalışmada öncelikle TCK m.314 kapsamında silahlı terör örgütü üyeliği suçunun maddi ve manevi unsurları, önceki çalışmamızda geliştirilen doktriner çerçeve esas alınarak özetlenecektir. Ardından sırasıyla Yalçinkaya ve Yasak kararlarının olgusal çerçeveleri ve hukuki gerekçeleri ele alınacak; iki karar arasındaki süreklilik ve farklılaşma noktaları belirlenecektir. Son bölümde ise Yargıtay ve Anayasa Mahkemesi'nin Yalçinkaya sonrası tutumu, Demirhan ve Diğerleri ile 16 Aralık 2025 tarihli üçlü karar grubu ve nihayet Yasak kararının yarattığı yeni hukuki çerçeve değerlendirilecek; CMK m.311 gereğince yargılamanın yenilenmesi yolunun pratik etkinliği tartışılacaktır.⁴

²Yüksel Yalçinkaya / Türkiye [BD], B. No: 15669/20, 26.09.2023. Karara ilişkin kapsamlı bir Türkçe değerlendirme için bkz. Şen, Ersan, *İHAM Büyük Daire'nin 'ByLock Kararı' Nasıl Yorumlanmalı?*, erişim: sen.av.tr, Ekim 2023.

³Şaban Yasak / Türkiye [BD], B. No: 36546/22, 05.05.2026 (Büyük Daire kararı). Karar, AİHM İkinci Dairesi'nin 27.08.2024 tarihli 'ihlal yoktur' yönündeki kararını bozmuştur.

⁴Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı verilerine göre 15 Temmuz 2016 sonrası FETÖ/PDY soruşturmaları kapsamında bir milyonu aşkın kişi hakkında işlem tesis edilmiş, on binlerce kişi

Vurgulanmalıdır ki bu makale, hukuki bir değerlendirme yapmakta; herhangi bir yapının terör örgütü olup olmadığına dair bir tartışmaya girmemektedir. Bir yapının terör örgütü olarak nitelendirilmesi -önceki çalışmamızda da belirttiğimiz üzere- ancak kesinleşmiş bir mahkeme kararı ile mümkündür ve bu yöndeki tespit, somut olarak kovuşturulan kişinin örgütle bağının ve örgüt üyeliğine ilişkin manevi unsurun varlığının ayrıca ve somut olarak ispat edilmesi gerekliliğini ortadan kaldırmaz. AİHM'in her iki kararı da esasen tam olarak bu temel ceza hukuku ilkesinin yeniden hatırlatılmasından ibarettir.

I. TCK M.314 KAPSAMINDA SİLAHLI TERÖR ÖRGÜTÜ ÜYELİĞİ SUÇUNUN UNSURLARI

A. Genel Olarak

TCK m.314'te düzenlenen silahlı örgüt suçu, suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçunun (TCK m.220) nitelikli bir görünümüdür. Kanun koyucu, devletin güvenliğine karşı suçlar ile anayasal düzene karşı suçların bir araç suç (silahlı örgüt) faaliyeti çerçevesinde işlenebileceği gerçeğinden hareketle, sınırlı sayıda sayılan bu amaç suçları işlemek için silahlı bir örgüt kurma, yönetme veya bu örgüte üye olma fiillerini ayrı ve ağır yaptırıma bağlı suçlar olarak tanımlamıştır. TCK m.314/3 uyarınca suç işlemek amacıyla örgüt kurmaya ilişkin diğer hükümlerin silahlı örgüt suçu açısından da uygulanması gerektiği kabul edildiğinden, m.220 ve m.314 arasında *genel-özel norm* ilişkisi mevcuttur.⁵

3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 1. maddesi ise terör kavramını tanımlayarak, siyasi amaç güden örgütlü suçlulukla genel suç örgütü arasında pozitif hukuk düzleminde ayrı bir kategori oluşturmuştur. Silahlı örgüt, eğer söz konusu siyasi amaçları güderek ve TMK'da sayılan yöntemleri kullanarak hareket ediyorsa silahlı terör örgütü olarak nitelendirilmektedir. Bu nitelendirme, hem kovuşturma usulleri hem de cezanın ağırlığı bakımından belirleyicidir.

TCK m.314/2 uyarınca silahlı terör örgütü üyeliğinden mahkûm edilmiştir. Strazburg önündeki başvuru sayısının 8.500'ü aştığı AİHM tarafından açıkça ifade edilmiştir; bkz. Yalçınkaya/Türkiye [BD], § 414.

⁵İnce, *a.g.m.*, s. 246-251 (örgütün maddi unsurları, hiyerarşik yapı ve süreklilik unsuruna ilişkin Yargıtay içtihadı dahil).

B. Maddi Unsurlar

1. Hiyerarşik Yapı ve Organik Bağ

Yargıtay'ın yerleşik içtihadı, örgütün varlığı için tarafların arasında soyut bir birleşmenin yetmediğini, gevşek dahi olsa bir hiyerarşik yapının ve bu yapı içinde emir-komuta zincirinin bulunmasının zorunlu olduğunu ortaya koymaktadır. Örgüt üyeliği bakımından ise belirleyici unsur, kişinin örgütle 'organik bağ' kurmuş olmasıdır. 16. Ceza Dairesi'nin sıkça tekrarladığı tanıma göre örgüt üyesi, örgütün amacını benimsemiş, hiyerarşik yapısına dahil olmuş ve verilecek görevleri yerine getirmek üzere kendi iradesini örgüt iradesine teslim etmiş kişidir.⁶

Önemle belirtmek gerekir ki bu organik bağ, canlı, geçişken ve etkin bir bağıdır; faili emir ve talimat almaya açık tutan ve hiyerarşik konumunu tespit eden bir bağ olmadan, yalnızca belirli bir tarihte yapılmış bir buluşma, mali bir işlem veya bir mesajlaşma uygulamasının indirilmesi gibi münferit fiillerden hareketle örgüt üyeliğine hükmedilmesi, suçun yasal tanımının dışına çıkmak anlamına gelir.

2. Süreklilik, Çeşitlilik ve Yoğunluk Kriteri

Silahlı terör örgütü üyeliği suçunun oluşumu için Yargıtay 16. Ceza Dairesi, faaliyetlerin *süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluk* göstermesi şartını aramaktadır.⁷ Bu üçlü kriter, üyeliğin münferit ve geçici bir temas değil, örgütle organik ve devamlı bir bütünleşmeyi gerektirdiğini vurgulamaktadır. Ne var ki Daire, aynı kararlarında 'niteliği, işleniş biçimi, meydana gelen zarar ve tehlikenin ağırlığı, örgütün amacı ve menfaatlerine katkısı itibarıyla süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluk özelliği olmasa da ancak örgüt üyeleri tarafından işlenebilen suçların faillerinin de örgüt üyesi olduğunun kabulü gerekir' demek suretiyle bu kriteri esnetmiştir. FETÖ/PDY yargılamalarında bu esnetme, ByLock kullanımı tek başına 'ancak örgüt üyelerince yapılabilecek bir eylem' olarak yorumlanmak suretiyle suçun maddi unsurunun otomatikleştirilmesine zemin hazırlamıştır.

⁶Y. 16. CD, T: 24.04.2017, E: 2015/3, K: 2017/3 (örgüt üyesinin tanımı ve organik bağ unsuru).

⁷Y. 16. CD, T: 20.03.2018, E: 2017/4012, K: 2018/755 (silahlı örgüt üyeliğinin oluşumu için süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluk şartı).

C. Manevi Unsur (Mens Rea)

1. Doğrudan Kast Şartı

Suç işlemek amacıyla örgüt kurma ve buna bağlı olarak silahlı terör örgütü üyeliği suçu, doğrudan kastla işlenebilen suçlardandır. TCK m.220'nin gerekçesinde de açıkça ifade edildiği üzere, 'bu suç, bir amaç suç niteliği taşımaktadır. Bu nedenle, söz konusu suç, ancak doğrudan kastla işlenebilir.' Failin örgütün varlığını, niteliğini ve amaçlarını bilmesi; bu bilgi temelinde örgüte katılma iradesini açıklaması ve bu iradenin süreklilik göstermesi gerekir.

Manevi unsur, klasik dogmatikte iki katmanlı bir analiz gerektirir. Birincisi, failin hareketin maddi unsurlarını bilmesi (genel kast). İkincisi ise, suçun yasal tanımında yer alan özel saiklerin -burada 'silahlı bir örgüt' kapsamında ve onun amaçları doğrultusunda hareket etme bilinci- failde gerçekleşmesidir. Eğer fail meşru bir yapılanmaya katıldığını sanıyorsa veya yapının silahlı bir terör örgütü niteliği kazanmasından önce ondan ayrılmışsa, kastın varlığından söz edilemez.

2. Hata Hükümlerinin Uygulanabilirliği

Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 26.09.2017 tarihli ve 2017/16-956 E., 2017/370 K. sayılı kararı, bu noktada belirleyicidir. Anılan kararda Yüksek Mahkeme, bir suç örgütünün baştan itibaren illegal kurulabileceği gibi, hukuka uygun olarak faaliyet gösteren bir sivil toplum kuruluşunun sonradan suç örgütüne, hatta terör örgütüne dönüşmesinin de mümkün olduğunu kabul etmiş; bu tür yapılarda 'silahlı terör örgütüne üye olma suçunun doğrudan kastla işlenebildiği gözetilerek, hukuki zeminde faaliyet gösteren ve nihai amacını gizli tutması nedeniyle açıkça bilinmeyen yapılara dahil olan örgüt mensuplarından bir kısmının, oluşumun bir terör örgütü olduğunu bilmediklerini iddia etmeleri durumunda, TCK'nın 30. maddesinin birinci fıkrasında yer alan hata hükmü uyarınca değerlendirme yapmak gerekir' diyerek hata savunmasının önünü açmıştır.⁸

Bu içtihat, ileride göreceğimiz üzere AİHM'in Yasak kararındaki manevi unsur analizinin Türk hukukundaki önemli yansımalarından biridir. Pratikte ise, başlangıçta

⁸YCGK, T: 26.09.2017, E: 2017/16-956, K: 2017/370 (legal yapılanmadan örgüte dönüşme ve TCK m.30/1 hata hükmünün uygulanabilirliği).

Devlet kademeleri ve toplum tarafından meşru kabul edilen bir yapının terör örgütü olarak nitelendirilmesinden önce gerçekleştirilen faaliyetlerin sonradan suç sayılması, hata hükmünün ne zaman ve nasıl uygulanacağı sorusunu somutlaştırmaktadır.

II. AİHM'İN YALÇINKAYA / TÜRKİYE BÜYÜK DAİRE KARARI

A. Olay ve Yargılama Süreci

Başvurucu Yüksel Yalçinkaya, Kayseri'de bir devlet okulunda öğretmen olarak görev yapmaktayken, 15 Temmuz 2016 darbe girişiminin ardından 1 Eylül 2016 tarihli 672 sayılı KHK ile kamu görevinden ihraç edilmiş, 6 Eylül 2016 tarihinde gözaltına alınmış ve 9 Eylül 2016'da tutuklanarak ceza infaz kurumuna konulmuştur. 6 Ocak 2017'de Kayseri Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından TCK m.314/2 uyarınca silahlı terör örgütü üyeliği suçundan iddianame düzenlenmiş; başvurucu 21 Mart 2017 tarihinde Kayseri Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 6 yıl 3 ay hapis cezasına çarptırılmıştır.⁹

Mahkûmiyet kararı üç temel olguya dayanmıştır: (i) başvurucunun 'ByLock' adlı şifreli bir mesajlaşma uygulamasını kullanmış olduğuna dair MİT ve emniyet raporları; (ii) Şubat 2014'te Bank Asya'ya gelirine orantılı bir miktar para yatırmış olması (yaklaşık 1.000 Euro); (iii) FETÖ/PDY'ye müzahir kabul edilen bir sendikaya (Aktif Eğitimciler Sendikası) ve bir derneğe (Kayseri Gönüllü Eğitimciler Derneği) üyelik. 30 Ekim 2018'de Yargıtay ilgili dairesi mahkûmiyeti onamış; Anayasa Mahkemesi'ne yapılan bireysel başvuru ise 26 Kasım 2019 tarihinde özet bir kararla kabul edilemez bulunmuştur. Başvurucu 17 Mart 2020 tarihinde AİHM'e başvurmuş; 2 Mart 2021'de İkinci Bölüm tarafından dava 'leading case' olarak seçilmiş, 3 Mayıs 2022'de yargı yetkisi Büyük Daire'ye bırakılmıştır. Büyük Daire 18 Ocak 2023 tarihinde kamuya açık duruşmasını yapmış, kararını 26 Eylül 2023 tarihinde açıklamıştır.

⁹Yalçinkaya/Türkiye [BD], § 1, § 24, § 27 (mahkûmiyet gerekçeleri); § 63 (Kayseri Ağır Ceza Mahkemesi 21.03.2017 tarihli karar, 6 yıl 3 ay hapis).

B. AİHS m.7 (Kanunsuz Suç ve Ceza Olmaz İlkesi) Yönünden İhlal Tespiti

1. ByLock Kullanımının 'Otomatik' Üyelik Delili Sayılması

Büyük Daire, kararının kalbini oluşturan AİHS m.7 değerlendirmesinde, TCK m.314/2'nin lafzı ve Yargıtay'ın bu hüküm hakkındaki klasik içtihadının prensip olarak yeterince açık ve öngörülebilir olduğunu kabul etmiştir (§ 249). Sorun, yasal hükmün kendisinde değil; somut olayda mahkemelerin bu hükmü ByLock kullanımına ilişkin olgusal bir bulgudan, suçun *tüm kurucu unsurlarının* gerçekleştiğine dair otomatik bir sonuca atlamak suretiyle uygulamış olmasındadır.¹⁰ Mahkemeye göre, ByLock uygulamasını kullanmış olmak, paylaşılan mesajların içeriğine veya iletişim kurulan kişilerin kimliğine bakılmaksızın, iç hukukta tanımlandığı haliyle silahlı terör örgütüne üyelik suçunun tüm kurucu unsurlarının varlığının kesin kanıtı olarak işlev görmüştür. Bu durum, kanunilik ve öngörülebilirlik ilkelerinin özünde yer alan güvencelere aykırıdır.

2. Bireyselleştirilmiş Değerlendirme Eksikliği

Mahkeme, başvurucuya atfedilen diğer eylemlerin -Bank Asya hesabının olması, sendika ve dernek üyeliği- yerel mahkeme kararlarında ve Hükümet'in görüşlerinde sonuç üzerinde çok sınırlı bir etkiye sahip olduğunu, asıl mahkûmiyet nedeninin ByLock kullanımı olduğunu özellikle vurgulamıştır.¹¹ Bu yaklaşımın etkisi, başvurucuya atfedilen olgudan hareketle 'neredeyse otomatik bir suç karinesi oluşturmak ve başvuranın kendisini suçlamalardan aklamasını neredeyse imkânsız hale getirmek' olmuştur (§ 270).

AİHM ayrıca, 'münhasırlık' (ByLock'un yalnızca FETÖ/PDY üyelerince kullanıldığı) ve 'örgütsel kullanım' (uygulamanın indirilmesinin örgütün talimatıyla gerçekleştiğine ilişkin Yargıtay testi) argümanlarına ilişkin olarak ulusal mahkemelerin ciddi metodolojik boşluklar bıraktığını saptamıştır. Yargıtay'ın dönüm noktası niteliğindeki kararında, 'kişinin örgütün talimatıyla ağı katıldığı'nın' tespit edilmesi halinde ByLock kullanımının FETÖ/PDY ile bağlantıya kanıt teşkil edeceği yönündeki orijinal test ortaya konmuş olmasına rağmen; ne Yargıtay ne de başvurucunun davasındaki mahkemeler, somut olayda bu yönde ayrı bir değerlendirme yapmıştır.

¹⁰Yalçınkaya/Türkiye [BD], § 267-268.

¹¹Yalçınkaya/Türkiye [BD], § 268; ayrıca bkz. Akgün/Türkiye, B. No: 19699/18, 20.07.2021.

C. AİHS m.6 (Adil Yargılanma Hakkı) Yönünden İhlal

Mahkeme, ByLock kullanımına ilişkin 'münhasırlık' ve 'örgütsel kullanım' iddialarının dayanağını oluşturan teknik tespitlerin Milli İstihbarat Teşkilatı tarafından yargılama dışı bir bağlamda elde edildiğini, ulusal mahkemelerin -Yargıtay dahil- bu tespitlerin metodolojisini ve güvenilirliğini bağımsız ve derinlemesine bir biçimde sorgulamadıklarını belirlemiştir. Adil yargılanmanın temel gereklerinden biri, ceza yargılamasının dayanağını oluşturan delilin kaynağına, elde ediliş usulüne ve doğruluğuna karşı savunmaya itiraz etme ve bu itirazın mahkemece anlamlı biçimde değerlendirilmesi imkânının tanınmasıdır. Yalçinkaya yargılamasında bu güvence işlevsiz kalmış; başvuru, mahkûmiyetinin çekirdeğini oluşturan delilin hukuki niteliğine ve teknik geçerliliğine etkili biçimde itiraz edememiştir.

D. AİHS m.11 (Toplantı ve Dernek Kurma Özgürlüğü) Yönünden İhlal

Hükümet, savunmasında sendika ve dernek üyeliğinin başvuru mahkûmiyetinde 'ikincil-takdiri delil' olarak değerlendirildiğini ileri sürmüştür. Buna karşın AİHM, bu üyeliklerin yerel mahkeme kararlarında başvuru mahkûmiyetinin cezalandırılma gerekçesi olarak yer aldığını -hangi 'ağırlıkta' yer aldığından bağımsız olarak- vurgulamış ve İHAS m.11 kapsamında güvence altına alınmış toplantı ve dernek özgürlüğünün ihlal edildiğine hükmetmiştir. Bu tespit, yasal yollarla kurulmuş sendika ve derneklere üyeliğin, sonradan o yapı bir terör örgütü olarak nitelendirilse dahi, doğrudan ceza hukuku yaptırımına dayanak olamayacağını ortaya koymasından önemlidir.

E. Sistemik Sorun Tespiti ve Öncü Karar Niteliği

Mahkeme, kararın sonuna doğru çarpıcı bir tespit yapmıştır. AİHM'e göre, mevcut davada İHAS m.6 ve 7'nin ihlal edildiği sonucuna varmasına yol açan durum münferit bir olaydan ya da olayların özgün gelişiminden kaynaklanmamakta, sistemik bir sorundan ileri gelmektedir. Mahkemenin önünde aynı yapıdaki şikâyetleri içeren 8.000'i aşkın benzer başvurunun beklediği açıkça ifade edilmiştir.¹²

¹²Yalçinkaya/Türkiye [BD], § 339-341 (münhasırlık ve örgütsel kullanım iddialarına ilişkin metodolojik boşluklar).

Mahkeme, kararı teknik anlamda Mahkeme İçtüzüğü m.61 kapsamında bir 'pilot karar' olarak nitelendirmemiş; ancak sistemik soruna işaret eden ve İHAS m.46 kapsamında alınması gereken genel tedbirleri ortaya koyan bir 'öncü karar' (leading case) niteliğinde değerlendirilmesi gerektiği doktrinde vurgulanmıştır.¹³ Pratik anlamda bu, Türk yargı makamları üzerinde yargı reform yükümlülüğü doğurması gereken bir karar niteliğindedir.

Yalçinkaya kararının teknik bir özelliği de İHAS'ın 7. maddesi kapsamında Mahkeme'nin Türkiye aleyhine verdiği *ilk* ihlal kararı olmasıdır. Mahkeme, daha önce benzer içerikli bir başka davada (Taner Kılıç/Türkiye No.2, 31.05.2022) ByLock kullanımı, örgüte müzahir yayınlara abonelik ve bankaya para yatırma gibi olguların makul suç şüphesinin mevcudiyeti açısından dahi yeterli olmadığını ifade etmişti. Yalçinkaya kararı bu içtihat çizgisinin doğrudan ve sistematik bir uzantısı olarak okunmalıdır.¹⁴

III. AİHM'İN YASAK / TÜRKİYE BÜYÜK DAİRE KARARI

A. Daire Kararından Büyük Daireye: Olay ve Süreç

Şaban Yasak davası, Yalçinkaya'nın yarattığı hukuki çerçevenin pekiştirilmesi ve özellikle manevi unsur boyutunun derinleştirilmesi bakımından kritik bir takip dosyası niteliğindedir. Başvurucunun 2011-2014 yılları arasında FETÖ/PDY'nin 'mahrem yapılanması' içinde 'Büyük Bölge Talebe Mesulü' sıfatıyla yer aldığı kabul edilerek silahlı terör örgütü üyeliğinden 7 yıl 6 ay hapis cezasına çarptırılmıştı. Mahkûmiyete esas alınan deliller şunlardır: (i) etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanan iki tanığın başvurusunun 'Büyük Bölge Talebe Mesulü' olduğuna ve kod adı kullandığına dair beyanları; (ii) başka bir soruşturma kapsamında elde edilen ve başvurusunun örgüt üyeleriyle iletişim kurduğunu gösteren HTS kayıtları; (iii) örgüte ait kabul edilen bir şirket tarafından sigorta primlerinin ödenmesi; (iv) Bank Asya'ya para yatırılması.¹⁵

¹³Yalçinkaya/Türkiye [BD], § 413-414.

¹⁴Yalçinkaya/Türkiye [BD], § 414. Mahkemenin teknik anlamda Mahkeme İçtüzüğü m.61 kapsamında bir 'pilot karar' vermediği, ancak sistemik soruna işaret eden bir 'öncü karar' (leading case) niteliğinde olduğu doktrinde vurgulanmıştır.

¹⁵Şaban Yasak / Türkiye [BD], 05.05.2026; başvurusunun mahkûmiyetine esas alınan deliller bakımından bkz. ilk derece mahkemesi kararı, § 42-43 (etkin pişmanlıktan yararlanan tanık beyanları, HTS kayıtları, sigorta primlerinin örgüte müzahir bir şirket tarafından ödenmesi ve Bank Asya'ya para yatırılması).

Başvuru, ilk aşamada AİHM İkinci Dairesi tarafından incelenmiş; 27 Ağustos 2024 tarihli kararla oy birliğiyle 'ihlal yoktur' sonucuna varılmıştır. Daire, bu davanın Yalçinkaya'dan temelden ayrıldığını, somut olayda otomatik bir suçlama ve varsayıma dayalı bir mahkûmiyetin söz konusu olmadığını, isnat edilen suçun unsurlarının olduğu yönündeki değerlendirmelerin geniş bir delil yelpazesine dayandığını, başvurunun örgütün gizli yapılanmasında üst düzeyde bulunduğu ulusal mahkemelerce kabul edildiğini ve yargılamanın hakkaniyet ilkelerine uygun yürütüldüğünü saptamıştı.

Bununla birlikte, başvurunun talebi üzerine 16 Aralık 2024 tarihinde Daire kararının Büyük Daire'ye sevkine karar verilmiş; Büyük Daire, ilk duruşmasını 7 Mayıs 2025'te yapmış ve kararını 5 Mayıs 2026 tarihinde açıklamıştır. Bu süreç, AİHM içtihadında Daire kararının Büyük Daire tarafından bozulduğu nadir örneklerden birini oluşturmaktadır.¹⁶ Büyük Daire, İHAS m.7 yönünden 11'e 6 oy çoğunluğuyla, m.3 yönünden ise oy birliğiyle ihlal tespit etmiş; başvurucuya 2.800 EUR manevi tazminat ve 9.050 EUR yargılama gideri ödenmesine hükmetmiştir.

B. Yalçinkaya'dan Ayrılan Yönler

Büyük Daire kararının hukuki önemi, yalnızca Yalçinkaya'nın tekrarı değil, onun *ötesine* geçmesinden kaynaklanmaktadır.¹⁷ Yalçinkaya'da Mahkeme, ByLock kullanımının tek başına ve otomatik olarak silahlı terör örgütü üyeliğinin tüm kurucu unsurlarının varlığının kesin kanıtı sayılmasını eleştirmişti; analiz büyük ölçüde maddi unsur (actus reus) eksenliydi. Yasak'ta ise Büyük Daire, başvurunun mahkûmiyetinin Yalçinkaya'ya kıyasla daha geniş bir delil yelpazesine -tanık beyanları, HTS kayıtları, SGK ödemeleri ve banka işlemleri- dayandığını açıkça kabul etmiş; ancak bu çoğul delilin dahi suçun tüm unsurlarının başvuru özelinde bireyselleştirilmiş bir analizle ortaya konması yükümlülüğünü ortadan kaldırmadığını vurgulamıştır.

¹⁶Bu durum, AİHM'in nadiren başvurduğu bir mekanizma olup, Daire kararının Büyük Daire'ye sevkinin İHAS m.43 kapsamında değerlendirilmesinin Şubat 2025 tarihli kararla kabul edilmesi sonucunda gerçekleşmiştir.

¹⁷Yasak/Türkiye [BD] kararında Büyük Daire, delil yelpazesinin Yalçinkaya'daki dosyaya kıyasla daha geniş olduğunu kabul etmekle birlikte, esas meselenin değişmediğini, suçun tüm unsurlarının başvuru özelinde bireyselleştirilmiş şekilde ortaya konması gerektiğini vurgulamıştır.

Bu vurgu, ceza hukuku doktrini açısından kritik bir geçişi simgelemektedir: Yalçinkaya'da temel mesele 'ByLock üyelik mi değil mi' sorusuydu ve Mahkeme bu konuda bir delilin tek başına suçun tüm unsurlarının varlığını kanıtlamayacağını söylemekle yetinmişti. Yasak'ta ise mesele 'delillerin *birlikte* değerlendirildiğinde dahi suçun *manevi unsurunun* başvuru özelinde nasıl tespit edildiği' sorusuna evrilmiştir.

C. Manevi Unsurun (Mens Rea) AİHS m.7 Kapsamında Öne Çıkması

1. Bireyselleştirilmiş Kast Tespiti Şartı

Büyük Daire'nin Yasak kararındaki en önemli içtihadı katkısı, AİHS m.7 kapsamında suçun manevi unsurunun (mens rea) bireyselleştirilmiş bir analizle tespit edilmesi gerektiği yönündeki açık tutumudur. Mahkeme'ye göre, m.7 yalnızca suçun maddi unsurları yönünden değil, manevi unsurları yönünden de yasallık ve öngörülebilirlik gereği duymaktadır. Bireyin kişisel sorumluluğu usulüne uygun şekilde tespit edilmeden cezalandırılmama hakkı, m.7'nin koruma alanına dahildir.

Türk mahkemelerinin Yasak davasında düştüğü temel hata, başvuru suç işleme kastını bireysel ve somut şekilde ortaya koymak yerine, 'örgüte' ilişkin genel değerlendirmeleri başvuru bireysel kastının ikame edici unsuru olarak kullanmış olmalarıdır. Başvuru bireyin eğitim alanındaki rolü -dersler vermesi, öğrencilerle ilgilenmesi, kod adı kullanması gibi olgular- mahkûmiyet için belirleyici sayılmış; ancak bu rolün şiddet içeren veya suç teşkil eden faaliyetlerle nasıl bağlantılı olduğu bireysel düzlemde gösterilmemiştir.

2. 'Guilt by Association' Yaklaşımının Reddi

Karar, ceza hukukunun temel ilkelerinden biri olan kişisel sorumluluğun (cezaların şahsiliği) AİHS düzlemindeki ifadesini güçlendiren bir çıkış yapmaktadır. Bir kişi, salt bir yapıyla ilişkilendirildiği -uluslararası ceza hukukunda 'guilt by association' olarak adlandırılan- varsayımıyla cezalandırılmaz. Genel örgüt değerlendirmeleri, kişiye özgü kastın ikamesi olamaz. Hangi tarih 'milat' kabul edilirse edilsin, bu tarih sonrası gerçekleştirilen her faaliyetin otomatik olarak terör örgütü üyeliği kastının var olduğunun karinesi sayılması, suçun yasal tanımının dışına taşılması anlamına gelir.

3. Cebir-Şiddet Bağlantısının Aranması

Büyük Daire'nin önemli bir vurgusu, TCK m.314'te düzenlenen suçun aslen 'silahlı terör örgütü' üyeliği olması ve bu suçun manevi unsurunun yapının 'şiddet içeren yöntemlerine' yönelik bir bilinci içermesi gerekliliğidir. Başvurucunun eğitim faaliyetleri yürüttüğü dönemde -2011 ila 2014 yılları arası- söz konusu yapının silahlı eylemlere yöneleceğini bilebilecek konumda olduğunun somut delillerle ortaya konması gerekirdi. Mahkemeler bu ispatı yapmak yerine, sonraki tarihlerde yapının terör örgütü olarak nitelendirilmesinden hareketle geriye dönük bir kast inşası yoluna gitmiştir; bu yaklaşım m.7'nin kanunsuz suç ve ceza olmaz ilkesinin geriye yürümezlik boyutuyla bağdaşmamaktadır.

D. Öngörülebilirlik ve 'Milat' Tartışması

Yasak kararı, doktrinde uzun süredir tartışılan bir meseleyi -TCK m.314'ün öngörülebilirliği problemini- yeniden gündeme taşımıştır. Mahkemenin bir bölümü - özellikle Yargıç Úna Ní Raifeartaigh'ın görüşünde belirginleşen yaklaşımla- önceki içtihatlarda TCK m.314'ün Yargıtay içtihadıyla birlikte yeterince öngörülebilir bir yasal dayanak oluşturduğunu söyleyen kabulün, uygulamadaki gerçeklik dikkate alındığında yeniden gözden geçirilmesi gerektiğine işaret etmektedir.¹⁸ Türk yargı pratiğinde örgüt üyeliği için her şeyin -anayasal hakların kullanımına dair fiiller dahil- delil sayılabildiği, şiddetle bağ aranmadığı, varsayımlardan hareket edildiği bir uygulama gerçeği vardır.

Türk yargısının FETÖ/PDY yargılamalarında benimsediği '17 Aralık 2013 milat' yaklaşımı -yani bu tarih sonrası yapıyla bağlantılı her türlü faaliyetin terör örgütü üyeliği kastını ortaya koyduğu varsayımı- Yasak kararıyla açıkça reddedilmektedir.¹⁹ Mahkemeye göre, belirlenmiş tarihler esas alınarak ve varsayımlarla kişiye ceza verilemez; başvurucunun, ilgili tarihte söz konusu yapının amaçlarını ve şiddet içeren yöntemlerini bildiğinin somut delillerle ortaya konması gerekir.

¹⁸Yargıç Úna Ní Raifeartaigh'ın ek görüşü, AİHM'in TCK m.314'ün öngörülebilirliğine ilişkin önceki kabullerinin -özellikle uygulamadaki genişletici Yargıtay yorumu dikkate alındığında- yeniden gözden geçirilmesi gerektiğine işaret etmektedir.

¹⁹Türk yargısı tarafından 17 Aralık 2013 'milat' olarak kabul edilmiş; bu tarih sonrası FETÖ/PDY ile bağlantılı her türlü ekonomik ve sosyal faaliyet, terör örgütü üyeliğine karine teşkil eder şekilde yorumlanmıştır. Yasak kararı, bu yaklaşımın AİHS m.7 ile bağdaşmadığını ortaya koymaktadır.

E. AİHS m.3 (İşkence ve Kötü Muamele Yasağı) Yönünden Cezaevi Koşulları İhlali

Yasak kararının ikinci ihlal tespiti, başvurusunun Çorum Cezaevinde tutulduğu koşullara ilişkindir. Mahkeme; aşırı kalabalık, yerde uyuma, yetersiz hijyen, mahremiyet eksikliği, sürekli yapay ışığa maruz kalma ve gürültülü ortam nedeniyle uykunun sürekli olarak bölünmesinin uyku kalitesini etkileyerek fiziksel ve zihinsel yorgunluğa yol açtığını saptamıştır. Başvurucunun yaklaşık 14 ay yerde şilte üzerinde yatması, Mahkeme'nin daha önceki içtihatlarında ortaya konan 'her mahkûma bir yatak' ilkesine açıkça aykırıdır. Bu koşullar bir bütün olarak insan onurunu zedeleyici ve aşağılayıcı muamele düzeyine ulaşmıştır.²⁰

Bu tespit, FETÖ/PDY soruşturmaları kapsamında alınan toplu tutuklama tedbirlerinin pratik sonuçlarına da ışık tutmaktadır. Olağanüstü hal döneminde infaz kapasitesinin çok üzerinde tutuklunun cezaevlerine yerleştirilmesi, yapısal bir kötü muamele riski doğurmuştur. Yasak kararı, bu yapısal sorunu münferit bir başvuru bağlamında tescil eden ilk Büyük Daire kararı niteliğindedir.

IV. GÜNCEL FETÖ/PDY YARGILAMALARININ DURUMU

A. Yargıtay'ın Yalçinkaya Sonrası Tutumu

Yalçinkaya kararının ardından Türk yargı sisteminin tepkisi karmaşık bir görünüm sergilemektedir. Bir yandan, Yargıtay 3. Ceza Dairesi (eski 16. Daire) bazı kararlarında kararın etkisini sınırlandırmaya yönelmiş, FETÖ/PDY yapılanmasına özgü hususiyetlerin ve özellikle 'mahrem yapılanma' iddiasının davayı Yalçinkaya'dan ayrı bir kategoriye taşıdığı yönünde yorumlar geliştirmiştir. Öte yandan, Yargıtay aynı dönemde, ByLock tespitinin tek başına yeterli olmadığını, somut iletişim içeriklerinin veya örgütsel bağlantının ek delillerle desteklenmesi gerektiğini belirten kararlar da vermiştir. Bank Asya hesap hareketlerinin tek başına suç unsuru oluşturmayacağı yönündeki tespit, bu çerçevedeki en belirgin yön değişikliklerinden biridir.

²⁰Yasak/Türkiye [BD] kararında AİHS m.3 ihlali, başvurusunun 14 ay süreyle yerde şilte üzerinde uyumak zorunda bırakılması, aşırı kalabalık koşullar ve mahremiyet eksikliği gerekçesiyle tespit edilmiştir.

Bununla birlikte, Yalçinkaya'nın talep ettiği yapısal dönüşümün '-süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluk' kriterinin gerçek anlamda bireyselleştirilmiş bir biçimde uygulanması ve manevi unsurun her sanık özelinde somut olarak ortaya konması- ulusal yargıda tam anlamıyla içselleştirildiğini söylemek henüz mümkün değildir. Yasak kararının bu süreçte yeni bir kalibrasyon noktası oluşturması beklenmektedir.

B. Anayasa Mahkemesi ve Danıştay'ın Yaklaşımı

Anayasa Mahkemesi, Yalçinkaya kararını Anayasa'nın 90/5. maddesi gereğince üstün norm olarak gözetme yükümlülüğü altındadır.²¹ Bununla birlikte, AYM'nin özellikle KHK ile kamu görevinden çıkarmaya ilişkin bireysel başvurularda Yalçinkaya'nın etkisini sınırlandırma eğilimi gösterdiği gözlemlenmektedir. AYM, kamu görevinden çıkarma tedbirlerini Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında olağanüstü hal döneminde yapılan bir 'tedbir' olarak değerlendirme yaklaşımını sürdürmektedir.²²

Danıştay 5. Dairesi'nin son dönem kararlarında ise, ceza mahkemelerince hazırlanan ByLock tespit ve değerlendirme tutanakları, mesaj içerikleri veya kişisel bilgilerle uyumlu şifreler gibi somut veriler 'irtibat ve iltisakın' varlığı için yeterli görülerek kamu görevinden çıkarma işlemlerinin onandığı görülmektedir. Davacıların temyiz dilekçelerinde Yalçinkaya kararına atıfta bulunmaları sıkça karşılaşılan bir durum olmasına rağmen, Danıştay genellikle bu argümanları esastan tartışmadan onama kararları vermektedir. Bu yaklaşım, Türk idari yargısının AİHM içtihadını bağlayıcılık ve içerik düzeyinde tam olarak benimsemediğini göstermektedir.

C. Yargılamanın Yenilenmesi (CMK m.311) Yolu

AİHM kararları, Ceza Muhakemesi Kanunu m.311/1-f gereğince yargılamanın yenilenmesi nedenlerinden birini oluşturmaktadır. Hüküm, ceza hükmünün İHAS'ın veya eki protokollerin ihlali suretiyle verildiğinin ve hükmün bu aykırılığa dayandığının

²¹Anayasa'nın 90/5. maddesi gereğince usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası antlaşmalar, kanunlarla aynı konudaki düzenlemelerle çelişme halinde, sözleşme hükümleri esas alınır. Bu hüküm, AİHS'i Türk hukuk düzeninde özel bir konuma yerleştirmektedir.

²²Türk Anayasa Mahkemesi'nin Yalçinkaya kararına yaklaşımı, kamu görevinden çıkarmaya ilişkin bireysel başvurular bağlamında özellikle eleştiriye konu olmuştur. AYM, AİHS m.15 kapsamında olağanüstü hal döneminde tedbir niteliğindeki KHK uygulamalarını farklı bir hukuki çerçevede değerlendirmektedir.

AİHM'in kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması halinde uygulanır. Pratikte, Yalçinkaya kararı kapsamında doğrudan başvuru Yüksel Yalçinkaya ile sınırlı bir CMK m.311/1-f başvurusu söz konusudur. Buna karşın, kararın 'sistemik sorun' tespiti ve İHAS m.46 kapsamındaki bağlayıcılığı, benzer mahiyetteki dosyalar bakımından da yargılamanın yenilenmesi taleplerinin gündeme gelmesine yol açmıştır.

Bu çerçevede iki yol değerlendirilebilir. Birincisi, CMK m.311/1-e kapsamında 'yeni olay veya yeni delil' kavramının geniş yorumlanmasıdır. Anayasa Mahkemesi'nin İbrahim Er ve Diğerleri kararında benimsenen yaklaşım, bir AİHM ihlal kararının başkaca dosyalarda 'yeni olay' niteliğini kazanabileceğini ortaya koymuştur. İkincisi, Yalçinkaya'nın Mahkeme'nin önündeki sistematik sorunu çözmesi için Türkiye'ye yönelttiği uyarının, ulusal yargı makamları tarafından genel bir yapısal düzeltme yükümlülüğüne dönüştürülmesidir. Ne var ki uygulamada, ulusal mahkemeler büyük ölçüde 'her başvuru bireysel olarak AİHM'e başvurusu' yaklaşımını benimsemekte; sistemik düzeyde bir reforma direnmektedir.

D. Demirhan, Bozyokuş, Karslı ve Seyhan Grubu Takip Kararları

AİHM, Yalçinkaya'nın ardından önündeki binlerce dosyayı sistematik biçimde sonuçlandırmaya başlamıştır. 22 Temmuz 2025 tarihli *Demirhan ve Diğerleri/Türkiye* kararında 239 başvuru bakımından, Yalçinkaya'da belirlenen standardın bir 'takip dosyası' niteliğinde somutlaştırıldığı görülmektedir. ByLock temelli kategorik mahkûmiyet yaklaşımının İHAS m.7 ve m.6 § 1 yönlerinden ihlale yol açtığı tespit edilmiş; ihlalin giderimi bakımından iç hukukta yargılamanın yenilenmesi yoluna işaret edilmiştir.²³

16 Aralık 2025 tarihli üç ayrı kararda ise -*Bozyokuş ve Diğerleri/Türkiye* (132 başvuru), *Karslı ve Diğerleri/Türkiye* (1.436 başvuru) ve *Seyhan ve Diğerleri/Türkiye* (852 başvuru)- toplam 2.420 başvuru bakımından, ByLock kullanımının 'tek başına ve kesin' üyelik delili sayılmasına dayanan mahkûmiyet pratiğinin ihlale yol açtığı sonucuna

²³Demirhan ve Diğerleri / Türkiye, 22.07.2025 (239 başvuru); Bozyokuş ve Diğerleri / Türkiye, 16.12.2025 (132 başvuru); Karslı ve Diğerleri / Türkiye, 16.12.2025 (1.436 başvuru); Seyhan ve Diğerleri / Türkiye, 16.12.2025 (852 başvuru). Toplamda yalnızca bu kararlarda 2.659 başvuru bakımından ihlal tespiti yapılmıştır.

varılmıştır. Bu kararlar, Yalçinkaya'da tespit edilen sistemik sorunun 'olaylara özgü münferit hatalardan değil, Türk yargısının yapısal ve yeknesak bir yorum pratiğinden' kaynaklandığını yeniden teyit etmektedir.

Yasak kararı bu çizginin manevi unsur boyutundaki tamamlayıcısı niteliğindedir. AİHM artık yalnızca ByLock'un tek delil olarak otomatikleştirilmesini değil, daha geniş bir delil havuzunda dahi suçun manevi unsurunun bireyselleştirilmiş analiz olmaksızın varsayılmasını da m.7 ihlali olarak nitelendirmektedir. Bu, Türkiye'deki mahkemelerin önünde yepyeni bir yargısal disiplinin gereğini ortaya koymaktadır.

E. TCK m.314'ün Öngörülebilirliği Sorunu

Yasak kararının uzun vadeli etkisi, TCK m.314'ün ve onunla bağlantılı m.220/7 (örgüte yardım) hükümlerinin uygulamadaki öngörülebilirliği sorununu yeniden tartışmaya açmasıdır. AİHM daha önce İmret/Türkiye No.2 (10.07.2018) kararında, m.220/7'nin m.314 ile bağlantılı olarak uygulanması durumunda mahkemelerin 'süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluk' kriterlerini denetlemek zorunda kalmadan aşırı geniş yorumlarla ceza verdiğini saptamış ve hükmün öngörülebilir olmadığına işaret etmişti. Yalçinkaya kararı bu tespitin TCK m.314 üzerindeki yansımaları çekincesizce ortaya koyamamış olsa da, Yasak kararındaki manevi unsur vurgusu, uygulamadaki TCK m.314 yorumunun yapısal bir hukuki belirsizlik taşıdığını dolaylı yoldan teyit etmektedir.

İdeal çözüm, TCK m.314'ün lafzının ve uygulamasının öngörülebilir bir hale getirilmesidir. Pratikte bu mümkün olmadığında, savunma açısından Yasak kararı önemli bir araç sunmaktadır: her FETÖ/PDY yargılamasında, suçun manevi unsurunun başvuru özelinde ne suretle gerçekleştiğinin sorgulanması; varsayımlardan ve genel örgüt değerlendirmelerinden değil, somut iradede hareket edilmesi gerekecektir. Bu sorgulamanın yapılmaması, AİHS m.7 yönünden ihlale yol açacaktır.

V. ELEŞTİREL DEĞERLENDİRME VE ÇIKARIMLAR

Yalçinkaya ve Yasak kararları birlikte değerlendirildiğinde, AİHM'in TCK m.314 uygulamasına yönelik eleştirisinin üç temel ekseninde toplanabileceği görülmektedir.

Birincisi, kanunilik ekseni. Bir suç tipinin 'yasada öngörülmüş olması' yetmez; uygulamasının da öngörülebilir olması gerekir. ByLock kullanımının otomatik olarak tüm suç unsurlarının kesin kanıtı sayılması, yasanın lafzından çıkarılması mümkün olmayan bir genişletici yorumu ifade etmektedir. Bu yorum, kişinin hangi davranışının ceza müeyyidesine bağlanacağını öngörmesini imkânsız kılar.

İkincisi, bireyselleştirme ekseni. Ceza hukuku, kolektif bir sorumluluk hukuku değildir. 'Örgüt' kavramı bir genelleştirme aracı olarak kullanılabilir, ancak somut bir cezai sorumluluğun temellendirilmesinde kişiye özgü unsurların ortaya konması zorunludur. Hem maddi unsur (failin örgütle organik bağı, süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluk) hem de manevi unsur (failin yapının niteliğini ve şiddet içeren yöntemlerini bilerek ve isteyerek hareket etmesi), her sanık özelinde delillere dayanarak inşa edilmek durumundadır.

Üçüncüsü, manevi unsur (mens rea) ekseni. Yasak kararının Yalçinkaya'ya yaptığı en belirgin katkı, m.7 koruması altında yalnızca maddi unsurların değil, manevi unsurların da yasallık ve öngörülebilirlik gereği duyduğunu vurgulamasıdır. Failin niyetinin -özellikle 'bilerek ve isteyerek' (knowingly and wilfully) örgütün suç teşkil eden amaçlarına hizmet etmesinin- somut delillerle ortaya konması zorunludur. Sonradan yapılan bir hukuki nitelendirmeden geriye dönük çıkarımlarla manevi unsurun varlığına hükmedilmesi, geriye yürümezlik ilkesini de zedeler.

Dördüncüsü FETÖ yargılamalarında milat tarihinin net bir şekilde ortaya konulamamasıdır. Ulusal mahkemelerin, TCK m. 30/1 değerlendirmesinde 17-25 Aralık 2013, MGK kararları veya 15 Temmuz 2016 tarihlerini her sanık ve her somut olay bakımından yeknesak uygulamaması, hukuki güvenlik ve öngörülebilirlik ilkesini zedelemektedir.

Bu dört eksen birlikte ele alındığında, AİHM'in ortaya koyduğu standartların aslında klasik Türk ceza hukuku doktriniyle de uyumlu olduğu görülmektedir. Önceki çalışmamızda da vurguladığımız üzere, suç işlemek amacıyla örgüt kurma ve buna bağlı

olarak silahlı terör örgütü üyeliği suçu doğrudan kastla işlenebilen bir suçtur; failin bilgisizliği kastı ortadan kaldırır (TCK m.30/1). Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 26.09.2017 tarihli kararında ortaya konduğu üzere, hukuki zeminde faaliyet gösteren ve nihai amacını gizli tutan yapılara dahil olan kişilerin oluşumun terör örgütü olduğunu bilmediklerine ilişkin iddiaları, hata hükmü çerçevesinde değerlendirilmek durumundadır. Ne var ki uygulamada bu içtihat, FETÖ/PDY yargılamalarında genellikle göz ardı edilmiştir. Yasak kararı bu boşluğun kapatılmasına yönelik bir çağrı niteliğindedir.

Pratik düzlemde, müdafilerin Yasak kararını her aşamada -ilk derece yargılamasından temyiz aşamasına, bireysel başvurudan yargılamanın yenilenmesi taleplerine kadar- aktif biçimde kullanmaları gerekecektir. Suçun manevi unsurunun nasıl tespit edildiği, hangi delillerin failin kastını gösterdiği, varsayım ve spekülasyondan ne suretle ayrıştığı sorularının somut yargılama dosyasında bireyselleştirilmiş cevabı talep edilmelidir. Bu cevabın verilememesi, AİHS m.7 ihlalinin doğrudan göstergesidir.

SONUÇ

AİHM Büyük Dairesi'nin 26 Eylül 2023 tarihli Yalçinkaya/Türkiye ve 5 Mayıs 2026 tarihli Yasak/Türkiye kararları, Türk ceza hukukunun 5237 sayılı TCK m.314 kapsamında silahlı terör örgütü üyeliği suçunu uygulayışı bakımından dönüm noktası niteliğindedir. Yalçinkaya kararı, ByLock kullanımına dayanan mahkûmiyetlerin İHAS m.6, 7 ve 11 yönünden ihlal teşkil ettiğini ve sorunun sistemik nitelikte olduğunu tespit etmiş; Yasak kararı ise Yalçinkaya çizgisini manevi unsur (mens rea) ekseninde derinleştirerek, ceza yargılamasında bireyselleştirilmiş bir kast tespitinin AİHS m.7 koruması altında olduğunu ilân etmiştir.

Bu iki karar ışığında, TCK m.314 kapsamında yapılacak her yargılamada şu ilkeler gözetilmek zorundadır: (i) Örgütün varlığının kesinleşmiş bir mahkeme kararıyla saptanmış olması, kovuşturulan kişinin o örgütle organik bağı bulunduğunu otomatik olarak göstermez; bağın somut delillerle, süreklilik-çeşitlilik-yoğunluk kriterleri çerçevesinde bireysel olarak ispatı gerekir. (ii) Suçun manevi unsuru, failin yapının niteliğini ve şiddet içeren yöntemlerini bilerek ve isteyerek hareket ettiğine ilişkin somut delillerle ortaya konmalıdır; salt bir yapıyla ilişkilendirilme, kast varsayımı yaratamaz.

(iii) Sonradan yapılan hukuki nitelendirmeden geriye dönük çıkarımlarla geçmiş eylemler suç haline getirilemez. (iv) Anayasal hakların kullanımı (sendika veya dernek üyeliği gibi) tek başına ceza yaptırımına dayanak oluşturamaz.

Türkiye'deki güncel FETÖ/PDY yargılamalarının ve özellikle yargılamanın yenilenmesi süreçlerinin AIHS standartlarına uyumu, hâlâ önemli bir hukuki gerilim alanı oluşturmaktadır. Yargıtay'ın değişen içtihadı, Anayasa Mahkemesi'nin ve Danıştay'ın daha mesafeli tutumu ile AIHM'in ardarda gelen takip kararları (Demirhan, Bozyokuş, Karslı, Seyhan), önümüzdeki dönemde bu gerilimin nasıl çözüleceği sorusunu açık tutmaktadır. Hukuk devletinin gereği, AIHM kararlarının münferit başvuruçularla sınırlı kalmayan, yapısal ve eşit etkili bir uygulamaya kavuşmasıdır.

Önceki çalışmamızda da vurgulanan bir hukuksal hakikat, bu yeni kararlar ışığında çok daha güçlü biçimde hatırlatılmalıdır: Bir kişinin örgüt üyeliği ile suçlanıp hakkında ceza soruşturması başlatılabilmesi için öncelikle örgütün varlığının gösterilmesi gerekir. Bunun için bahse konu örgütün varlığı kesinleşmiş bir mahkeme kararı ile ispatlanmış olmalıdır. Daha sonra da bu örgüt ile suçlanan kişi arasındaki bağı gösteren somut kanıtlar -ve özellikle failin manevi unsur düzeyindeki bireyselleştirilmiş kastı- ortaya konmalıdır. Bu iki adımdan birini atlayan her yargılama, AIHS m.7'nin temel güvencelerine aykırılık taşıyacaktır.

KAYNAKÇA

1. Kitaplar ve Makaleler

AKIN, Engin, *Anayasa Mahkemesi - Yargıtay Kararları ve Uluslararası Hukuk Metinleri Çerçevesinde Terör ve Terörün Finansmanı Suçu*, Ankara, 2009.

ARTUK, Mehmet Emin – GÖKÇEN, Ahmet – YENİDÜNYA, A. Caner, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Ankara, 2013.

EVİK, Vesile Sonay, *Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu*, İstanbul, 2004.

EVİK, Vesile Sonay, "Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan, C. 19, S. 2, İstanbul, 2013.

HAFIZOĞULLARI, Zeki – KURŞUN, Günel, "Türk Ceza Hukukunda Örgütlü Suçluluk", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Ankara, 2007, S. 71.

İNCE, Kadri, "Türk Ceza Hukuku'nda Örgütlü Suçluluk ve Silahlı Terör Örgütü", *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (ERÜHFD)*, C. XV, S. 1, 2020, s. 241-269.

KAVLAK, Cihan, *Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu*, Ankara, 2013.

MOLU, Benan, "İHAM'ın İmret v. Türkiye ile Bakır ve Diğerleri v. Türkiye Kararlarının Özet Çevirisi: TCK'nın 220/7 Maddesi Öngörülebilir Değil", *Anayasa Gündemi*, 13.07.2018.

OSMANOĞLU, Bilal – KIDIL, Fahrettin, "Türk Ceza Hukukunda Terör Örgütü ve Terör Suçu Kavramları Üzerine Bir İnceleme", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Durmuş Tezcan'a Armağan Özel Sayısı, C. 21, 2019.

ÖZGENÇ, İzzet, *Suç Örgütleri*, Ankara, 2017.

ÖZGENÇ, İzzet, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Ankara, 2017.

ŞEN, Ersan – ERYILDIZ, H. Sefa, *Suç Örgütü*, Ankara, 2018.

ŞEN, Ersan, "İHAM Büyük Daire'nin 'ByLock Kararı' Nasıl Yorumlanmalı?", *Ersan Şen Hukuk ve Danışmanlık Makaleleri*, Ekim 2023.

ŞEN, Ersan, "İHAM'ın Yasak/Türkiye Kararı Değerlendirmesi", *Ersan Şen Hukuk ve Danışmanlık Makaleleri*, 2024.

TOZMAN, Önder, *Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu*, Ankara, 2017.

TURİNAY, Faruk, "Ceza Hukukunda Terör Örgütü Kavramı", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Ankara, 2015, S. 116.

YENİDÜNYA, A. Caner – İÇER, Zafer, "Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan, C. 19, S. 2, İstanbul, 2013.

2. AİHM Kararları

Akgün / Türkiye, B. No: 19699/18, T: 20.07.2021.

Bozyokuş ve Diğerleri / Türkiye, B. No: 39586/20 ve 131 diğer başvuru, T: 16.12.2025.

Demirhan ve Diğerleri / Türkiye, T: 22.07.2025 (239 başvuru).

İmret / Türkiye (No. 2), B. No: 57316/10, T: 10.07.2018.

Karslı ve Diğerleri / Türkiye, B. No: 18693/20 ve 1.435 diğer başvuru, T: 16.12.2025.

Parmak ve Bakır / Türkiye, B. No: 22429/07 ve 25195/07, T: 03.12.2019.

Seyhan ve Diğerleri / Türkiye, B. No: 57837/19 ve 851 diğer başvuru, T: 16.12.2025.

Şaban Yasak / Türkiye [BD], B. No: 36546/22, T: 05.05.2026.

Şaban Yasak / Türkiye, B. No: 36546/22, T: 27.08.2024 (Daire kararı).

Taner Kılıç / Türkiye (No. 2), B. No: 208/18, T: 31.05.2022.

Yüksel Yalçınkaya / Türkiye [BD], B. No: 15669/20, T: 26.09.2023.

3. Yargıtay ve Anayasa Mahkemesi Kararları

AYM, T: 31.03.1992, E. 1991/18, K. 1992/20.

Sırrı Süreyya Önder Başvurusu [GK], B. No: 2018/38143, T: 03.10.2019.

YCGK, T: 14.02.2012, E: 2011/10-212, K: 2012/42.

YCGK, T: 17.05.2011, E: 2011/93, K: 2011/95.

YCGK, T: 26.09.2017, E: 2017/16-956, K: 2017/370.

Y. 16. CD, T: 21.04.2016, E: 2015/4672, K: 2016/2330.

Y. 16. CD, T: 11.04.2017, E: 2017/130, K: 2017/3946.

Y. 16. CD, T: 24.04.2017, E: 2015/3, K: 2017/3.

Y. 16. CD, T: 18.07.2017, E: 2016/7162, K: 2017/4786.

Y. 16. CD, T: 20.03.2018, E: 2017/4012, K: 2018/755.

Y. 16. CD, T: 27.03.2018, E: 2017/3407, K: 2018/1288.

Y. 16. CD, T: 12.04.2018, E: 2018/30, K: 2018/1176.

Y. 16. CD, T: 05.07.2019, E: 2019/521, K: 2019/4769.

Y. 16. CD, T: 15.10.2019, E: 2019/1396, K: 2019/6105.

Y. 18. CD, T: 09.04.2015, E: 2015/4, K: 2015/108.

Y. 18. CD, T: 15.02.2017, E: 2015/31219, K: 2017/1740.

4. Mevzuat

3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu (1991).

4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu (mülga).

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (2004).

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu (2004).

765 sayılı (mülga) Türk Ceza Kanunu.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi.

Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (2000).